

A drogok és a drog-prevenció egy debreceni középiskolában

Kiss Tibor

Dunaújvárosi Pannon Oktatási Központ Magángimnázium

Középiskolai tanár

e-mail: kisstibor444@gmail.com

„Nem is tudom igazán megfogalmazni ma sem, hogy miért is kezdtem el ezt az egészet. Talán az lehetett, hogy más akartam lenni, mint a többi ember és úgy gondoltam, ezzel valóban más lehetek, mint ők. Most már leginkább ugyanolyan szeretnék lenni!” (egy névtelen fiatal vallomása)

Összefoglaló

A drog és a drog-prevenció egy debreceni középiskolában cikket azzal a céllal írtam, hogy betekintést nyerjünk hogyan és miként vélekednek a középiskolások a drogokról és azok világáról. A gyerekek mindennapi kapcsolatban vannak a legális és illegális szerekkel, közvetve vagy közvetlenül. Kérdőíves vizsgálattal bemutatom a szórakozóhelyeken való előfordulás gyakoriságát, a fajtákat és a tapasztalatokat. Az összefoglalásban összegeztetted eredmények mellett a folytatásról is írtam.

Drugs and drug prevention in a secondary school in Debrecen

Abstract

The article titled 'Drugs and drug prevention at a secondary school in Debrecen' was written with the aim of gaining an insight into what secondary school students think about drugs and their world. The children are in a director in direct contact with legal and illegal drugs through out their everyday lives. Applying a questionnaire survey, I wanted to demonstrate the frequency occurrence of drugs in places of entertainment, their various types and our experience. In the summary, in addition to the summarized results, I have also written about the possible continuation of the research in the future.

1. Bevezető

A fejezet arra mutat rá, miért fontos ez a társadalmi téma és mi motiválta a szerzőt. Továbbá arról is képet ad, hogy melyek azok a legfontosabb szociálpszichológiai szociológiai összefüggések, amelyekről néhány szerzőnek a gondolatát fontosnak tartottam kiemelni.

A drogok világa mindig is érdekelt. Biológia és kémia tanárként tisztában vagyok az emberi test anatómiájával és a drogok kémiai szerkezetével.

Kíváncsi voltam többek között arra, hogy milyen drogfajtákat ismernek, milyen gyorsan tudnak hozzájutni a szerekhez valamint, hogy kitől kérne segítséget, ha bajban lenne.

„Kiteljesedő önkép és identitás

A személyes identításra törekvés akkor erősödik fel igazán, amikor az egyén dönteni akar önmagáról. „Ki vagyok én?” „Merre tartok?” Ezekre a kérdésekre keresi a választ. Ez a korszak a serdülés időszaka.

„Erikson (Erik Homburger Erikson, neves fejlődépszichológus) a serdülők előtt álló legfontosabb feladatként személyes identitásuk stabilizálását jelöli meg. A mai fiataloknál egyre kevésbé tapasztalható a korai (például a szülők értékeinek átvételével megoldódó) identifikáció. Egyeseknél nem alakul ki határozott értékírányultság, inkább a bizonytalanság, az apátia válik jellemzővé. A legtöbb fiatalnál az identitáskeresés időszaka megnyúlik, és szerencsés esetben egyensúlyba kerülnek az átvett tapasztalatok és a személyiségükben

kiépült értékek. Ezzel lezárulhat a serdülés időszaka, az egyén a társadalom teljesítményképes tagjává válhat. A szociális fejlődés kérdéseinek lezárásakor ismételten utalnunk kell arra, hogy a serdülőkort megelőző időszakban a gyerekek értékei és normái nagymértékben megegyeznek a szülőkével. Önértékelésük, énképük kiépülése is jórészt attól függ, hogy szüleik milyenek látják, értékelik őket. Ezzel az alappal lépnek a társak tágabb horizontú világába” (Aszmann, 549).

Aszmann Anna leírja, hogy mi történik a gyerekek bonyolult lelki világában, amikor a serdülőkor küszöbét átlépték. Nagyon nehéz időszakokon mennek keresztül, hiszen folyamatosan elvárásokba ütköznek, súlyos teher megfelelni az iskolában, otthon, a barátoknak, a barátnőknek és persze saját magának.

Szappanos József és Abonyiné Szalai Rozina *Drog, család, társadalom* című könyvében ad néhány tanácsot, hogyan is viselkedjünk mi szülők és hogyan beszéljünk gyerekünkkel, hogy az ő lelke szépen fejlődjön.

- Érzelmi nevelés: önbizalom, empátia, önértékelés fejlesztése,
- kommunikációs képességfejlesztés,
- kompetencianövelés,
- megküzdési technikák fejlesztése,
- önefogadás,
- értékek tisztázása,
- egyéni döntéshozatal felelőssége,
- bizalmi viszony kialakítása a gyerekekkel,
- szociális beilleszkedés elősegítése megfelelő szociokulturális háttérrel (elsődleges szintér a család),
- érezze jól magát ott, ahova jár, valamint vagy valakit úgyis szeret,
- sikerélményekhez juttatás (sport, mese, zenetanulás, kézműves foglalkozás, stb.),
- próbáljuk a gyereket jó cselekedet közben tetten érni!
- a legjobb tanítómester a hiba!
- nem a tökéletesség a cél!
- mondjunk nemet a negatívumokra,
- fogadjuk el saját magunkat, hogy elfogadjuk a gyereket is,
- Ne végezzünk el a gyerek helyett olyat, amire maga is képes!
- Töröljük az eszköztárunkból a szemrehányásokat!
- A szabály az szabály. Előzze meg megegyezés!
- A legrosszabbról is beszélni kell, halljuk ne csak hallgassuk meg a gyereket!

Bátorítási módszerek:

- Megbecsülni a gyereket, úgy ahogy van!
- Bizalmat mutatni vele szemben, ezáltal önbizalmat adni!
- Hinni képességeiben, elnyerni a bizalmát, erősíteni az öntudatát!
- Elismerni a teljesítményt, az őszinte igyekvést!
- Felismerni a pozitív oldalra, kedvező adottságokra koncentrálni.

Gyakorlatban:

- ✓ Példakép: Úgy viselkedni, ahogy a gyerek viselkedését szeretném. (A gyerek a család tükre!)
- ✓ Bátorítás: Tenni hagyni, nem fékezni. „Legközelebb jobban fog sikerülni”
- ✓ Bizalomelölég: „Nem baj, ha még nem tudod, idővel te is megtanulod”
- ✓ Türelem: A jelen előnyeit élvezni, nem a lehető után sóvárogni. „A c betűt már szépen írod, az s is sikerülni fog. Gyakorlással mindig szebb lesz. Nem sürgős!”

- ✓ Sikert észrevenni, kudarcot elhanyagolni: „Örülök, hogy a bizonyítványodban négy ötös van!”
- ✓ Választási lehetőség felkínálása: „Előbb fogat akarsz mosni, vagy a pizsamádat felhúzni?”
- ✓ Kérdezni, nem mindent egyedül eldönteni – önfelelősség erősítése: „Mit fogsz ma délután csinálni?”
- ✓ Örülni dicséret helyett: „Örülök, hogy ilyen kitartásod van”
- ✓ Értékelés megbecsülés: Büszke vagyok, hogy a gyerekem vagy!
- ✓ Átérezni lebeszélés helyett: „Ez fáj tudom. Szorítsd meg a kezem”
- ✓ A pozitív oldalt megfogalmazni fenyegetés helyett: „Ha hétig rendet raknál, még tudnánk együtt olvasni”
- ✓ Fejlődési lehetőséget említeni kritika helyett: „Idővel te is remekül fogod tudni az angolt!”
- ✓ Veszélyre figyelmeztető ijesztgetés helyett: „A víz nagyon forró!”
- ✓ A mágikus gondolkodást (1-7 év) kihasználni: „A kockák fáradtak, szeretnének aludni menni”
- ✓ Logikus következmények büntetés helyett: „Kár, hogy nem voltál itt ebédre. Nagyon finom volt.”
- ✓ Bizalmat felépíteni: „Mondd el mi bánt! Szeretnék neked segíteni!”
- ✓ Fejlődés-segítés: a felelősség átadása: „Szerintem már elég okos vagy, hogy ezt egyedül el tudd dönteni!”
- ✓ Kommunikációs képesség: „Világosan, pozitívan megfogalmazott irányítás
- ✓ Nagy szabadság világos határok között: „Mi a véleményed, döntésed”
- ✓ A gyerekekkel beszélgetni, nem pedig hozzá beszélni: Odafigyelni, megérteni, komolyan venni, SZERETNI!
- ✓ Humor: Az életet nem kell tragikusan venni, a visszásságokon lehet mosolyogni!
(Szappanos, Abonyiné, 2014, 80, 81, 82.)

2. A vizsgálat leírása

Arra a kérdésre kerestem a választ, hogy mennyire ismerik a drogokat a mai (2008) fiatalság. Tisztában vannak e, hogy milyen fajta betegségeket tud okozni egy drogfajta. 2008-ban főiskolai hallgatóként a drogokkal kapcsolatban vizsgáldtam a középiskolában. Régi iskolámra esett a választás, hiszen nagyon jól ismertem a tanárokat, tudtam, hogy melyik teremben milyen oktatás folyik, szóval nem ismeretlen terep volt a számomra. Az egészségügyi világszervezet megállapítása alapján „minden olyan szert, amely a szervezet elsősorban a központi idegrendszer működését befolyásolja, és vele kapcsolatban függőség alakul ki, drognak nevezzük.” (Rácz, 2000, 130)Rácz János rávilágított a lényegre, hiszen a központi idegrendszer bénítása és annak működésének befolyásolása nagyon súlyos és veszélyes játék. Ezt a játékot sajnos mindig a drog nyeri. Ezekkel a szavakkal vezetem be a kérdőívemet a gyerekeknek, akikről vélelmeztem, hogy tisztában vannak a káros szenvedélyek titkaival és veszélyeivel. A debreceni Baross Gábor Szakközép és Szakiskola a város egyik kertvárosában található intézmény. Több mint 1000 tanuló közül nem volt nehéz 100 önkéntest találni, aki szívesen válaszolt a kérdéseimre.

Célul tűztem ki, hogy képet kapjak arról, hogy mennyire tájékozottak a drogfajtákról, hogyan juthatnak hozzá, hol és mikor beszélnek a gyerekek az illegális kábítószerokról, vagy, hogy kihez fordulna segítségül a gyerek, ha bajban lenne. A vizsgálatához a kérdőíves módszert alkalmaztam, amit úgy gondolok elég elterjedt és közkedvelt a kutatómódszertanban. „Az empirikus (tapasztalati tényeken alapuló) társadalomtudományok belső rokonsága nemcsak (viszonylag) közös tárgyukból fakad, hanem abból a közös kutatási eszköztárból is, amelynek

talán legáltalánosabban használt, legelterjedtebb eljárása a kérdőíves kikérdezés, felmérés. (Horváth Gy., 2004) A kérdőív igen gyakran a legfőbb adatgyűjtő módszer – vagy a legfontosabb módszerek egyike – a szociológiában, a társadalomstatistikában, a piackutatásban, a politológiában, a személyiség lélektanban, a neveléstudomány némely ágában, és persze a közvélemény kutatásban”.

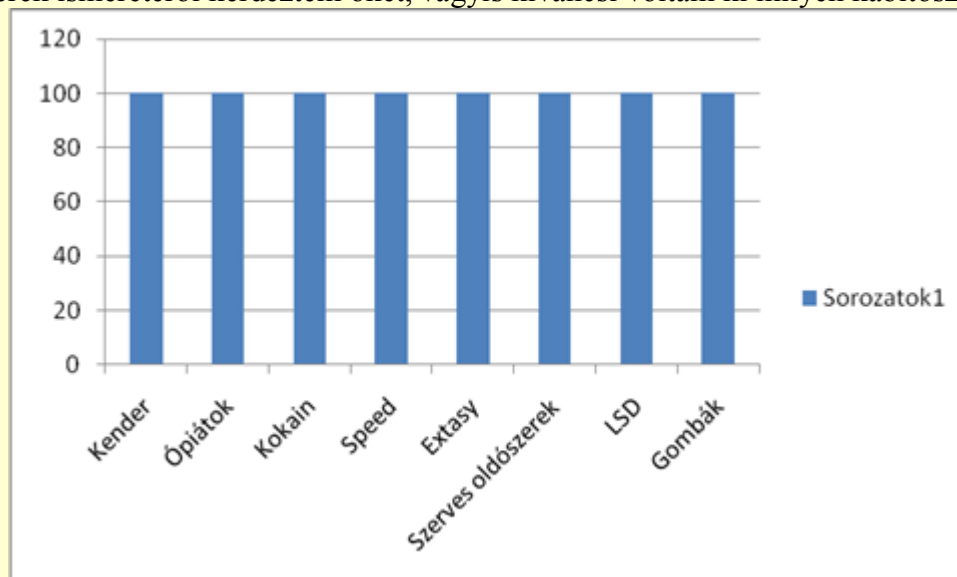
3. A vizsgálat eredményei

88 fiú és 12 lány adatott azon a napon a felmérésre. A szülői háttér, ami nagyban meghatározza a gyermekek fejlődését és szocializációját. A szülők iskolai végzettsége a következő volt a szakközepes diákok körében. Az édesapák iskolai végzettségét tekintve 1%-nak csak általános iskola, 71%-jának szakmunkásképző, 21%-a középiskola, 5%-ának főiskola és 2%-ának egyetemi végzettsége volt. Édesanyjuknak 2%-a csak általános iskolai bizonyítvánnyal rendelkezik, 24%-nak szakmunkásképző. 58%-nak középiskola, 7%-nak főiskola és 6%-nak egyetemi diplomája van.

A család, mint szociális tér nagyon fontos a gyermek fejlődése érdekében. A család, mint színtér elengedhetetlen, hogy a gyerek megtanulja és eltanulja a szülői minta viselkedését, valamint rögzüljön az apai és anyai modell a gyerek tudatában.

A következő kérdésem erre irányult. A válaszadók 97%-a, vagyis 97 gyerekek teljes családjára van, 3-nak viszont csonka családjára van.

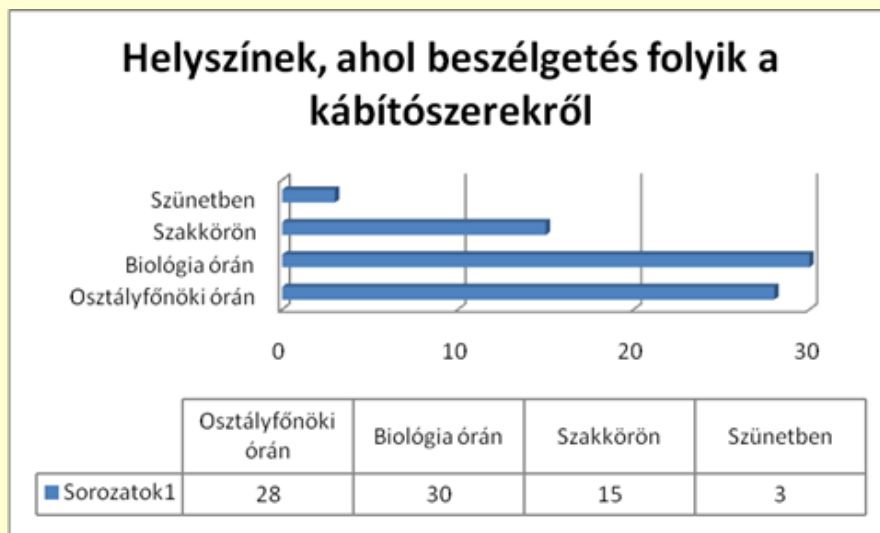
A szociodemográfiai kérdéskör után jött a kábítószerokról való faggatózásom. Elsőként a kábítószeres ismeretéről kérdeztem őket, vagyis kíváncsi voltam ki milyen kábítószeret ismer.

1. ábra A kábítószeres ismertsége

A válaszadók 100%-a ismerte az alábbi drogokat. A marihuánát, más néven fűvet, mindenki ismerte és azt is elmondták, hogy a városban nagyon könnyű beszerezni. Az eredményeken nem lepődtem meg, mert tisztában van vele mindenki, hogy egy nagyvárosban (egyetemvárosban) nagyon könnyű hozzájutni illegális szerekhez.

Arra a kérdésre, hogy hol beszélgetnek a drogról a tanulók a következő ábra mutatja. A szakközépiskolában a legtöbben biológia órán beszélnek róla. Utána osztályfőnöki óra következett, ahol néha előfordul a téma. Nagyon kevés válasz érkezett a szakkörön és a szünetben válaszlehetőségre.

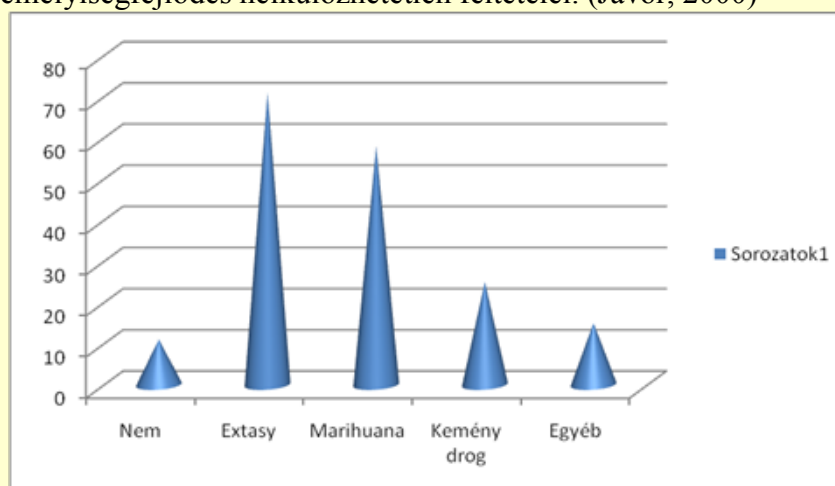
2. ábra A kábítószerekről folytatott beszélgetések helyszínei

Biológia tanárként és osztályfőnökként nagyon fontosnak tartom a drog-prevenциót. A biológia órán a hatásokról, azok jeleiről is beszélünk, hiszen nem csak kötelező tananyagként, hanem sokszor kérdésként is felmerül egy-egy más biológiai témakörben.

Ha szóba kerül a drog az iskolában, akkor biztos voltam benne, hogy preventív előadások is szerveződnek az intézményben. Arra a kérdésre, hogy részt vettél e már valamilyen preventív foglalkozáson, arra 88 diák mondta, hogy igen. Feltételezem, hogy betegség miatti hiányzás az oka annak, hogy nem vett részt az előadáson vagy foglalkozáson.

Nem csak az iskolában fordul elő, hanem már a szórakozóhelyek elképzelhetetlenek kábítószerek nélkül. Nap, mint nap lehet hallani olyan esetekről, ahol is a fiatal annyira bedrogozta magát, hogy belehalt, vagy az utcán kihülés miatt kórházba kellett szállítani. A drog ambulanciákon hétfévente nincs megállás, hiszen a legtöbb bulizni vágyó serdülő fiatal droggal indítja az estét.

A serdülőkor, mely nagyjából 12 és 18 év közé tehető, az intenzív növekedés és fejlődés szakasza, amely váltoásaival a felnőtté válást készíti elő. Ez alatt az időszak alatt a fiatal személyiség szexuálisan éretté válik, és családjától független egyénként határozza meg magát. Jellemző a csontok és szervek gyors növekedése, a másodlagos nemi jellegek kialakulása, a testösszetétel megváltozása, a testzsír, az izomzat és a csontrendszer összefüggésében. A változások nem csak a testet, hanem a pszichikumot is érintik. Ez az időszak kellemetlen, zavaró és fájdalmas tapasztalatokkal telített, melyek ennek ellenére – vagy éppen azért – az egészséges személyiségfejlődés nélkülözhetetlen feltételei. (Jávor, 2000)

3. ábra Tapasztalatok a drogról

A fenti ábra tökéletesen mutatja, hogy a különböző szórakozóhelyeken milyen drogokkal találkozik a fiatal akarla – akaratlanul. A legtöbb szórakozóhelyen az extasy-val lehet találkozni és a marihuánával. Az iskolásokkal beszélgetve arra következtettem, hogy ez a két drog, ami megfizethető árban van.

A drogok szinte mindig jelen vannak a szórakozóhelyeken, ezt vallották a fiatalok. A következő kérdésekre már félig-meddig meg is adták a választ, mikor azt kérdeztem, hogy milyen gyakorisággal van jelen a drog a szórakozóhelyen.

4.ábra A szórakozóhelyeken előforduló drogok gyakorisága

A kábítószer és a szórakozóhely elválaszthatatlan kompozit a mai világban. Ha a gyerek, vagy akár a felnőtt elmegy szórakozni, akaratlanul láthat bedrogozott embereket az utcán. A nagyvárosok utcáin, terein szinte természetes, hogy csoportokban füveznek és italoznak. A drogosok látványa kissé rémisztő lehet, hiszen a túlzott kábítószer-fogyasztás a testet teljes mértékben tönkretesz. Nagymértékű fogyás, duzzadt szemek, beesett arc, igénytelenség, munkanélküliség, kilátástalanság jellemzi azokat a fiatalokat, akik rabjává váltak a szereknek.

A gyerekek tökéletesen tisztában vannak a drogok fajtáival, lelőhelyeivel és következményekkel. Az utolsó kérdésem arra irányult, hogy hova és kihez lehet fordulni, ha már baj van. A válaszadó diákok többsége azt nyilatkozta, hogy drogambulanciához (100%), kórházhoz (70%), orvoshoz (58%), szüleihez (22%) és barátához és paphoz elenyésző (6-7%) fordulna. Feltettem azt a kérdést ehhez kapcsolódóan, hogy fordulnál e tanárhoz, hogyha drogproblémád lenne. A gyerekek közül senki nem kérne segítséget egyik tanárától sem.

A kábítószer fogyasztás és az egyéb drogok fogyasztása napjainkban egyre jobban terjed a fiatalok körében. Kutatásom célja az volt, hogy a káros szenvedélyek fajtáiról egy általános ismeretet nyújtsak és felhívjam a figyelmet a megelőzésre. Céлом volt, hogy felmérést készítsék a drogok ismereteiről egy nagyvárosi iskolában, amely egy szakképző és szakközépiskola Debrecen külvárosában. A vizsgálataimat olyan iskolában végeztem, ahol volt drogmegelőzési program. Vizsgálatomban elég jó eredményeket kaptam, amely azt mutatja, hogy az iskolában is folyik egészségnevelő tevékenység. Ám a programban résztvevő tanulók eredményei sokkal szélesebb tájékozottságot mutattak. Ezek a tanulók talán felkészültebben tudnák fogadni az olyan szituációkat, amelyekben súlyos döntések elé kényszerülnek.

4. Összefoglalás

Egy konkrét szakközép és szakiskolában 100 tanuló bevonásával végeztem a vizsgálataimat a drogfogyasztás tapasztalatairól, az információszerzés (beszélgetés) helyszíneiről, a kábítószeres ismeretéről. A válaszokból egyértelműen kiderült, hogy mindenkinek vannak konkrét tapasztalatai a szórakozóhelyek „kínálatáról”, hogy a legtöbben a biológia és az osztályfőnöki órán beszélnek a tanulók erről a témáról.

Megállapítható az is, hogy a tanulók ismerik a drogok hatásait, a segítségkérés megosztásában is érezhető a bizalom. Nagyon meglepő, hogy a tanároktól senki sem akar segítséget kérni.

Összefoglalóan elmondható, hogy a család és az iskola megelőző tevékenysége mellett szükség van arra, hogy az oktatási intézményekben is legyen lehetőség arra, hogy szakemberek készítsék fel a gyerekeket egy-egy váratlan, de egészségükre nézve veszélyes helyzet megoldására. Szerintem nagyon fontos lenne minden iskolában biztosítani a megelőző tevékenységet. A D.A.D.A program jobban felkészíti a tanulókat az általános biztonságra, a káros szenvedélyekkel kapcsolatos nemet mondásra.

Javaslatok, hogyan tovább?

Fontos, hogy az oktatási intézményben odafigyeljenek a gyerekek felkészítésére. Nem elegendő azt sulykolni, hogy mondjon nemet, hanem a személyiségfejlesztéssel kell eljutni odáig, hogy a diák bizalommal megnyíljon és őszintén beszéljen a drogról, és végül a döntéshozási technika révén maga mondjon nemet.

Kutatásomat mindenképpen folytatni fogom a tekintetben, hogy több debreceni középiskolát összehasonlítva vonjam le a következtetést, hogy van-e különbség a gimnáziumok és a szakközépiskolák között mind prevenciók előadások részvételét tekintve, mint pedig a drogról való ismeretük terén. Remélem, nem az elsődleges szempont a gyerekek számára a kábítószeres beszerzésének helyeinek felkutatása, hanem hogy bekerüljenek az áhított egyetemi szakokra!

Irodalomjegyzék

- Aszmann Anna (1998): Iskola-egészségügy Anonymus Kiadó, Budapest.
Erikson, E. H.(2002): Gyermekkor és társadalom. Osiris Kiadó, Budapest
Horváth György (2004): A kérdőíves módszer Műszaki Könyvkiadó.
Jávor Éva (2001): Drogcsapda Paginárium Kiadó Budapest.
Rácz József (2000): A drogkérdésről őszintén. B+V Lap és Könyvkiadó Kft Budapest.
Szappanos József, Abonyiné Szalai Rozina (2014): Drog, család, társadalom Humán Szolgáltató Központ Kiadó, Budapest.